

Пише:

Вера
Марјановић

Беч, јула 2006.

РЕФЕРЕНДУМ ЈЕ ДЕМОКРАТСКО ПРАВО ГРАЂАНА

Деценију и нешто више након потписивања Дејтонског мировног споразума, у Босни и Херцеговини још није заживела слобода јавног изјашњавања, а о деловању да и не говоримо. Ова појава је првенствено присутна код политичара који се понашају као марионете, све из страха да их Високи представник међународне заједнице једноставно не избрише са јавне и политичке сцене. Избацивање с посла (из фотеља) протеклих година се углавном спроводило у Републици Српској. Карлос Вестендорп, Војфанг Петрич и Педи Ешдаун су баш искористили овлашћења која им је дала Бонска конференција из 1997. године, па су, не базирајући се на вољу народа показану на изборима, једноставно сменили некадашње председнике РС Николу Поплашена и Мирка Шаровића, председника Парламента Драгана Калинића и још десетине српских политичара, којима је због неподобности забрањено политичко и јавно деловање. Актуелни губернатор Кристијан Шварц-Шилинг још није показао зубе, иако то од њега у последњих неколико седмица захтевају перјанице „демократије“ из муслиманских странака. Наиме, навикли да се Срби редовно кажњавају, они сада у хору захтевају „укидање“ Милорада Додика, премијера у Влади Републике Српске.

Кад је Милорад Додик 1998. године изабран први пут за премијера, са циљем да се стане на пут „тврдој“ националистичкој политици СДС-а, био је велика нада међународне заједнице, прихваћен и од стране политичких лидера из Федерације БиХ. У време тог мандата Додик је показао прагматичност која се од њега очекивала, што га је на следећим изборима коштало премијерске фотеље. Међутим, међу народом је остала запажена његова харизма, једноставност којом плени и способност да и о најкомпликованијој проблематици говори језиком разумљивим свим слојевима народа.

У Савезу независних социјалдемократа окупио је образоване младе људе, велики број жена, успешне привреднике и интелектуалце. Ојачао је и уредио своју странку и спремно дочекао парламентарну кризу у РС, срушио претходну и формирао нову Владу. Од 16 министара који чине Додиков кабинет, пет је Бошњака, три Хрвата и осам Срба, што значи да су представници сва три народа заступљени у институцијама власти на адекватан и пропорционалан начин.

Све би то могло да прође као уобичајена политичка вест, да Милорад Додик пре неколико сед-

мица није у јавност изашао са причом да није искључено расписивање референдума у Републици Српској о питању њеног будућег статуса. Његове речи, за тамошње прилике изузетно храбре, уздрмале су до темеља Босну и Херцеговину. Срби су одмах почели да прикупљају потписе за референдум, Додик је преко ноћи постао национални херој, а у суседном ентитету је кренула кукњава: позивање на Дејтонски споразум, уставне прописе, Хелсиншку конфе-

Милорад Додик

ренцију о непроменљивости граница (а шта је са Косметом?)... Неки Додикови сарадници покушали су да ублаже његов иступ, тврдећи да је реч о неспоразуму и о погрешном тумачењу премијерове изјаве. Међутим, он је наставио да говори у истом тону. За читаоце „Кишобрана“ је о референдуму, али и о многим другим темама говорио приликом посете Бечу.

Референдум у Републици Српској... ?

„Босна и Херцеговина има своје унутрашње проблеме и ако не успе да створи демократски потенцијал да их реши тако да у њој буду задовољни сви, држава ће се наћи пред огромним проблемима и питањима о својој будућности. Једно од легитимних демократских средстава је и референдум и њега не треба искључити као решење у некој будућности. Наравно, подразумева се да тај вид изјашњавања треба да буде легалан и легитиман, и у том погледу опште прихваћен. Само такав може дати допринос решавању проблема у БиХ. Говорећи о референдуму, ја сам говорио у првом реду о његовом демократском потенцијалу, који је уобичајено највиши демократски чин изражавања воље људи о томе на који начин и где желе да живе.“

Шта Вас је натерало да покренете питање референдума?

„У Босни и Херцеговини се већ дуго спроводи политика која доводи у питање опстанак Републике Српске, а свако мало неко изађе са захтевом да буде означена као геноцидна творевина и као таква укинута. У таквим условима, наравно, треба реаговати и заштитити РС, треба изнаћи праве одговоре на сва питања, а један од њих је и референдум. То није ствар овог тренутка, већ будућности и демократског развоја, а само на тај начин БиХ може да има

своју стабилност. Овде није реч о одвајању Срба, него о Републици Српској која има мултиетнички карактер и није власништво само српског народа, већ свих грађана који у њој живе. Прича о референдуму попримила је одраз једног стереотипа који је важио у прошлости. Дуго је у БиХ важило правило да постоје само добри и лоши момци, а без обзира што је од оних „лоших“ долазило и нешто добро, то није утицало на њихов статус – остајали су лоши. Дакле, прича о референдуму и о уставном уређењу БиХ отвориће и питања те врсте и у том контексту мислим да је сасвим демократски разговарати на ту тему.“

Питање опстанка РС... Колико Срби имају разлога за страх?

„Република Српска, на сву срећу, засвиси искључиво од воље њених грађана. Нема политичке транзиције у смислу укидања или нестанка РС без сагласности народа. То на који начин ми политичари можемо и знамо да користимо демократски потенцијал политике којом се бавимо искључиво зависи од нас, али свест о томе да је Република Српска у том есенцијалном и суштинском смислу – бити или не бити - зависи искључиво од народа.

Преко 90 % грађана жели опстанак РС и то сваки озбиљан и одговоран политичар мора да поштује. Уосталом, наша трајна обавеза је да доносимо одлуке у складу

Намера да се овај текст заврши оптимистичким речима Милорада Додика, нажалост, није могла бити остварена. Наиме, у Стразбуру је Парламентарна скупштина Савета Европе усвојила резолуцију о уставним реформама у Босни и Херцеговини, у којој се сугерише укидање ентитета. Резолуција, која није обавезујућа, донета је на основу извештаја Мониторинг комисије, на расправи уврштеној у програм летњег заседања Парламентарне скупштине по хитном поступку. Резолуција је усвојена на основу извештаја Финца Кима Сасија из Европске народне партије и Турчина Мелвута Чавушоглуа који припада европским демократама.

Извештај двојице јавности непознатих политичара посредно има за циљ коначну реализацију плана везаног за будући статус Космета. Наиме, медијаторским тимом за преговоре Београда и Приштине у Бечу председава Финац Марти Ахтисари, који је имао значајну улогу у потписивању Кумановског споразума. Финска је првог јула од Аустрије преузела руковођење Европском Унијом, а као један од приоритета за Финце је решавање косметског питања, тј. одређивање статуса до краја године. Није тајна да они желе независно Косово. Амбиције маргиналних политичара и дипломата немају граница.

Намера међународне заједнице да створи унитарну Босну и Херцеговину и тиме негира сопствене одлуке из Дејтона не датира од јуче. Већ неколико година се врши притисак за укидање РС "да се Власи не досете" и затраже отцепљење, једнако као Албанци са Космета. Иступање Милорада Додика са причом о референдуму показало је да је разлог за забринутост био реалан.

Да је та идеја дошла од политичара из редова СДС-а, означеног као националистичка странка, разлога за узбуну би било много мање. Међутим, Додик још нико није прилепио стикету националисте, није имао проблема са